

โครงการสหบาลข้าวของพระครูพิพิธประชานาถ

Rice Cooperation Project of the Most Venerable

Phrakru Piphithaprajanadh (Nan Suddhasilo)

สุรียนต์ น้อยสงวน

Suriyont t Noi-sa-ngaun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Email: suuriyon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการเรื่อง “ศึกษาโครงการสหบาลข้าวของพระครูพิพิธประชานาถ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและและแรงจูงใจในการก่อตั้งโครงการสหบาลข้าวของพระครูพิพิธประชานาถ (นาน สุพุทธสิโล) ผลการศึกษาพบว่า

การทำงานพัฒนาชุมชนของพระครูพิพิธประชานาถ (นาน สุพุทธสิโล)เกิดจากแรงจูงใจภายใน คือ ความสำนึกในบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ที่อาศัยข้าวปลาจากชาวบ้านดำรงชีพอยู่ได้และพึงกระทำความดีตอบแทนต่อชุมชน ด้วยความที่ท่านเคยผ่านการปฏิบัติธรรมมา จึงเกิดเมตตาธรรมและมีความมั่นคงในอุดมการณ์ที่จะทำงานเพื่อชุมชน ด้วยการนำชาวบ้านไปปฏิบัติกัมมัฏฐานเรียกว่า “พาไปตายก่อนตาย” ถือหลักว่าพัฒนาคนก่อนพัฒนาวัตถุ ตามหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา สร้างคนให้มีกายและใจที่สงบแล้วจึงพัฒนาวัตถุ สร้างถนนหนทาง ตั้งสหบาลข้าว ร้านค้าสหกรณ์ให้สมาชิกได้ซื้อสินค้าในราคาต้นทุน ประยุกต์หลักธรรมเข้าสู่จิตใจชาวบ้าน แก้ปัญหาด้วยหลักพุทธธรรม และให้ชาวบ้านพึ่งตนเองได้ ทำวัดเป็นศูนย์กลางดึงคนในชุมชนเข้าหาศาสนา และทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีของชาวบ้าน เป็นที่เคารพนับถือศรัทธาของประชาชนอย่างมาก

คำสำคัญ: งานสาธารณสงเคราะห์; สหบาลข้าว; พระครูพิพิธประชานาถ

ABSTRACT

This academic paper entitled 'the study of rice cooperation project of the most Venerable PhraKru Piphithaprajanadh (Nan Suddhasilo)' has objectives to propose the concept and inspiration for establishing the rice cooperation project of the most venerable PhraKru Piphithaprajanadh (Nan Suddhasilo). The consequences of the study were found as follows;

The most venerable 'PhraKru Piphithaprajanadh' has inner-inspiration to work for community development; he thinks all of monks can live together because achieved by offering foods from people and monks have to reward them by some help giving. Otherwise, he has experience of practice meditation; it makes his mind away accompanied by loving kindness to all beings and his constancy of ideals to work for public. So, he has invited people to practice meditation in term of courses 'planning death before die'. It is based on the concept of previous human development than material development and depended on the threefold training, morality concentration and wisdom. More details were shown concept of human development in both physical peace and mental peace; and then going on to material development as well as road construction, establishing the union rice and also establishing the cooperative store for equity trading of customers. Furthermore, there have an applying of Buddhist principles to approach the people senses; it is called using the Dhamma to resolve problems until the people will defenseless themselves. In other hand, the temple hall is used for to be a central place of religious activities of public. He has characteristics which are venerable and respectable for a good leader, it is due to get venerating and respecting from the public particularly.

Keywords: Public Welfare Works, Rice Cooperation Project; Phrakru Piphithaprajanadh

บทนำ

อุดมการณ์ที่เป็นแม่บทสำคัญของพระสงฆ์ในด้านงานสาธารณสงเคราะห์มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลตั้งพระพุทธดำรัสว่า “จรถ ภิกขเว จาริกิ พุทฺชนหิตาย พุทฺชนสุขาย โลกานุกมฺปาย” ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์แก่คนหมู่มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หลักฐานทางประวัติศาสตร์ระบุว่าประเทศไทยรับเอาพระพุทธศาสนาเข้ามาในปี พ.ศ.ใด ยังไม่มีหลักฐานที่ชี้ชัดว่าเป็นที่ใดและเมื่อไร แต่จากการค้นพบทางโบราณคดีได้หลักฐานว่า น่าจะเป็นสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชได้ส่งเคราะห์ชาวโลกด้วยการส่งพระภิกษุออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาจำนวน 9 สายและ 1 พระภิกษุที่ส่งมาได้แก่พระโสณเถระและพระอุตตรเถระพระทั้งสองได้อุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก เพื่อที่จะให้พระพุทธศาสนาตั้งมั่นในรัฐรามัญอย่างมั่นคงจนมีคนนับถือเป็นอันมาก

ประวัติศาสตร์ของชนชาติไทยเป็นประวัติของชนชาติที่นับถือพระพุทธศาสนา ศาสนาพุทธจึงเป็นศาสนาประจำชาติมาช้านาน โดยมีวัดเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนาเป็นที่อยู่ของพระสงฆ์เป็นสถานที่ร่มรื่นร่มเย็นทั้งทางกายและทางใจเหมาะแก่การบำเพ็ญสมณธรรม วัดเกิดขึ้นเพราะมีผู้เข้าใจธรรมชาติและชีวิต วัดจึงเป็นสัญลักษณ์ของความสงบร่มเย็นและความสะอาดนอกจากนี้ยังมีสาธารณประโยชน์ของวัดอีกส่วนหนึ่งที่ใช้ประกอบกิจกรรมทางสังคม พระสงฆ์ใช้เป็นที่พักบิณฑบาตและส่งเสริมเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางของชุมชนในด้านต่างๆ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบทบาทและหน้าที่ของวัดที่สำคัญคือการเข้าไปช่วยเหลือสังคม ... บทบาทของวัดในฐานะเป็นศูนย์กลางของสังคมนั้นนอกจากอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชนแล้วยังเป็นสถานศึกษาสำหรับชาวพุทธอีกด้วย ดังนั้นหากจะกล่าวถึงคำว่าวัด ประชาชนไทยทั่วไปก็คงจะทราบดีว่าหมายถึงหน่วยงาน หรือสถานที่อันเป็นที่รวบรวมไว้ซึ่งคำสอน ศิลปะและวัฒนธรรม จนถึงเป็นแหล่งเรียนรู้แหล่งส่งเสริมทั้งด้านค่านิยม ทัศนคติความรู้ความสามารถของคนในสังคมไม่น้อยไปกว่าหน่วยงานอื่นใด (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2541) โดยมีพระสงฆ์ทำการสงเคราะห์เผยแผ่หลักธรรมเข้าสู่จิตใจของพุทธศาสนิกชน

ปัญหาความยากจนของประเทศไทยไม่ใช่เป็นแค่เรื่องความไม่สามารถของคนยากจน แต่เป็นปัญหาของคนรวยและคนชั้นกลางที่อับจนทางปัญญาและจิตสำนึก มองแต่ประโยชน์ส่วนตัวระยะสั้น ไม่รู้จักมองการณ์ไกล ไม่รู้จักการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ เช่น การปฏิรูปที่ดิน การปฏิรูประบบภาษีอากรการเงินการธนาคาร และการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมด้านต่างๆ เพื่อทำให้คนส่วนใหญ่มีความรู้สามารถพัฒนาอาชีพ มีรายได้ มีอำนาจซื้อเพิ่ม (วิทยากร เชียงกูล, 2547) ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่สั่งสมมานาน เป็นภาวะความขาดแคลนไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ในระดับบุคคลส่งผลให้เกิดความทุกข์ยากในการดำเนินชีวิต รวมถึงการขาดโอกาสที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตในหลาย ๆ ด้าน และส่งผลต่อการพัฒนาในระดับประเทศตามมาในที่สุด

งานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์จึงครอบคลุมทั้งทางด้านจิตใจและด้านวัตถุทั้งในอดีตและปัจจุบัน พระสงฆ์ทำหน้าที่หลักคือการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในขณะเดียวกันก็ให้การช่วยเหลือสังคมเพราะสถาบันสงฆ์ถือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์แก่สังคม บทบาทพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือสังคมจึงเรียกว่า “งานสาธารณสงเคราะห์” งานสาธารณสงเคราะห์มีความหมายอย่างไร มีผู้รู้ให้นิยามความหมายไว้หลากหลาย ผู้เขียนขอประมวลมาดังนี้

ความหมายงานสาธารณสงเคราะห์

ราชบัณฑิตยสถาน (2556) ให้ความหมายว่า งานสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การช่วยเหลืออุดหนุนเพื่อประชาชน การขุดบ่อน้ำ สร้างสะพาน ที่อยู่อาศัย สวนสาธารณะ

พระธรรมปรียัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม) (2548) ได้กล่าวไว้ว่า การสาธารณะสงเคราะห์ เป็นงานในส่วนไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างถนนทำสะพาน ศาลาพักผ่อนงานนี้จะมี อบต.เข้ามาทำหน้าที่ ส่วนที่คณะสงฆ์จะช่วยเหลือสังคมได้ เช่นการช่วยเหลือผู้ยากไร้เพราะถูกไฟไหม้บ้าน การจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัยหรือการจัดบริหารให้ฟรีในพิธีงานศพ ไม่เก็บค่าน้ำค่าไฟไม่เก็บค่าเจ้าพนักงาน หากเขามีศรัทธาก็จะทำบุญ ส่วนนี้ก็จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้กับชาวบ้านที่เป็นพุทธศาสนิกชนได้ ตลอดทั้งให้การช่วยเหลือสังคมทั้งภายในวัดและนอกวัดภายในวัด เช่น อำนวยความสะดวกแก่ผู้มาพึ่งมาทำบุญที่วัดให้เหมาะสมและวัดต้องสะอาด สะดวก สบายภายนอกวัด เช่น สงเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้านที่มีทุกข์เท่าที่จะทำได้อย่านิ่งดูดาย

พระมหาบัว ปิยวณฺโณ (2549) ได้กล่าวถึงการสาธารณะสงเคราะห์ไว้ว่า เป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ โครงการบรรพชาและอุปสมบทพระภิกษุและสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์สามเณรและวัดที่ประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาสภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ให้สถานที่ที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยยากไร้ เป็นต้น

กรมการศาสนา (2540) ให้ความหมายไว้ว่า การสาธารณะสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่างๆที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระสงฆ์ สามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณรที่วัดประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระสงฆ์เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่ที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การช่วยเหลือผู้ยากไร้ เป็นต้น

ไพบุลย์ เสียงก้อง (2544) กล่าวไว้ว่า งานสาธารณสงเคราะห์เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคม โดยมีวัดและพระภิกษุสามเณรเป็นแกนนำได้แก่ โครงการอุปสมบท และบรรพชาสามเณรภาคฤดู

รื้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร และวัดที่ประสบภัยขาดแคลน วัดเจ้าอาวาส พระภิกษุ เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุม อบรมเยาวชน และประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนการช่วยเหลือผู้ป่วยยากไร้

ดังนั้น งานสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นงานที่พระสงฆ์ไทยได้ปฏิบัติมาทุกยุคสมัยเนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับชาวบ้าน พระสงฆ์เป็นผู้นำที่ชาวบ้านที่ให้ความเชื่อถือไว้วางใจด้วยเหตุนี้งานสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นงานที่ช่วยเหลือเกื้อกูลชาวบ้านโดยตรง

รูปแบบสาธารณสงเคราะห์ในโครงการสหบาลข้าวของพระครูพิพิธประชานาถ

มิติที่หลากหลายของการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยได้เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนสังคม และระบบเศรษฐกิจของชาติ โครงการสหบาลข้าวของพระครูพิพิธประชานาถ (นาน สุทฺธสีโล) เป็นโครงการหนึ่งที่สร้างคุณประโยชน์แก่ชุมชน โดยในปัจจุบันเมื่อกล่าวถึงปราชญ์ที่ทำงานด้านเกษตรอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ หนึ่งในนั้นต้องมีชื่อพระครูพิพิธประชานาถ (นาน สุทฺธสีโล) หรือหลวงพ่อนานอยู่ด้วย เพราะท่านเป็นผู้จุดประกายความคิดให้ชาวลูกรินทร์ให้หันมาสนใจการทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายพระแม่โพสพ ทำให้มีสติในการทำเกษตรมาจนทุกวันนี้ หลวงพ่อทดลองทำเกษตรอินทรีย์มาเกือบสามสิบปี เป็นแรงบันดาลใจ เป็นแบบอย่างให้ชาวลูกรินทร์ทำตาม จนจังหวัดลูกรินทร์กลายเป็นแหล่งผลิตข้าวอินทรีย์แหล่งใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทยข้าวหอมมะลิจากชาวลูกรินทร์จึงสามารถส่งออกไปต่างประเทศเป็นที่โด่งดังและยอมรับในคุณภาพเป็นอย่างดี

พระครูพิพิธประชานาถ (นาน สุทฺธสีโล) วัดสามัคคี บ้านท่าสว่าง ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองลูกรินทร์ จังหวัดลูกรินทร์ ท่านเป็นพระนักพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ที่ประสบผลสำเร็จเป็นพระนักพัฒนาการรุ่มแรกๆ โดยริเริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2506 ได้แพร่ขยายอย่างกว้างขวางออกสู่ชุมชนอื่นๆ มีผลงานที่เป็นตัวอย่างของพระสงฆ์นักพัฒนาการในยุคต่อ ๆ มา มีการทำกิจกรรมหลากหลาย เช่น สหบาลข้าว สหกรณ์ร้านค้า กลุ่มเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น

แรงจูงใจพัฒนาการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระครูพิพิธประชานาถ

ผลการวิจัยของพระมหายรรยง สุรบุญญ เรื่อง “กระบวนการวิธีประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในสังคมไทย” ได้สรุปประเด็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ไว้ว่า

1) มีความคิดอยู่เสมอว่าท่านเองเป็นหนี้ชาวบ้าน การดำรงชีวิตความเป็นอยู่ได้เรียนรู้ปฏิบัติธรรมได้นั้น ก็เพราะอาศัยชาวบ้าน ชาวบ้านก็ลำบากในการครองชีพส่งบุตรหลานได้ศึกษาเล่าเรียนก็ลำบากพอแล้ว

แต่ก็ยังแบ่งอาหารมาทำบุญให้พระได้อุ่นใจได้อยู่สบาย จึงมีแนวคิดที่ว่าเมื่อเขายังยากจนอยู่ก็คิดทำกิจกรรม เช่น สหบาลข้าว สหกรณ์ร้านค้า เป็นต้น

2) ไปศึกษาดูงานที่ประเทศเกาหลี เมืองเซ็ช็อน ปี 2524 ท่านได้เห็นทหารออกไปช่วยชาวบ้านที่อาศัยอยู่ที่เนินเชิงภูเขา โดยไปช่วยปรับปรุงดินให้ดีขึ้น ให้เป็นที่ทำนาทำสวนได้ มีแหล่งน้ำ ชาวบ้านมีงานทำมีรายได้ มีความสามัคคีในเวลาลงแขกดำนา ท่านมีทัศนคติสอนใจว่า “รู้ว่าทำสว่างไม่มี ทำไมคนทำสว่างไม่ทำให้มี” ในการไปดูงานหลายๆ ประเทศ เกาหลี ศรีลังกา ไต้หวัน เป็นต้น ได้ความรู้เพิ่มประสบการณ์มากขึ้น ในปีพ.ศ. 2506 ท่านพระครูได้นำพระสงฆ์ สามเณรในวัดออกพัฒนาถนนภายในหมู่บ้านให้เชื่อมติดต่อกัน ระหว่างหมู่บ้านให้สัญจรไปมาได้สะดวก ทำทั้งกลางวันและกลางคืนใช้แสงสว่างจากตะเกียง ชาวบ้านก็ออกมาช่วยทำถนน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนให้เจริญ (พระมหาพรหม สุรบุญโญ, 2557)

พ.ศ.2521 พระครูพิพิธประชานาถได้มองเห็นว่าการพัฒนาที่จะช่วยชาวบ้านได้จริง ๆ ต้องต้องได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ผิดให้ดีขึ้น เช่น การลด ละ เลิก อบายมุขให้ได้ ท่านจึงเปิดโครงการอบรมกัมมัฏฐานแก่ประชาชนทั่วไป ครั้งแรกมีคนเข้าร่วมโครงการประมาณ 40 คนใช้ระยะเวลา 15 วันก็จบโครงการปฏิบัติกัมมัฏฐาน โดยใช้พื้นที่ป่าช้าเก่าเป็นสถานที่อบรมถือศีลกินเจ จากการประเมินผู้เข้าร่วมโครงการอบรมพัฒนาจิตสามารถสามารถลด ละ เลิกอบายมุขได้เป็นจำนวนมาก และได้ปฏิบัติติดต่อยาวมาถึงปี พ.ศ. 2522

เมื่อผ่านการปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิแล้ว ท่านพระครูมองเห็นปัญหาของชาวบ้านอีกปัญหาหนึ่ง คือ การติดหนี้ทำนาแล้วข้าวไม่มีเหลือ ต้องกู้ข้าวคนอื่นมากิน ท่านพระครูจึงมีแนวคิดตั้ง “สหบาลข้าว” หรือ สหกรณ์ร้านค้าขึ้นมา เป็นการพัฒนาจิตใจในการพัฒนาวัตถุ การพัฒนาจิตมิได้มุ่งไปนิพพาน แต่เป็นการนำมาแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันในครอบครัว ประชุมปรึกษาแก้ปัญหาที่สำคัญในเบื้องต้น คือ ปัญหาปากท้อง การกู้หนี้ที่ดอกเบี้ยแพงเกินไป การยึดเอาคนอื่นเป็นที่พึ่ง ไม่ได้พึ่งตนเอง การขาดความสามัคคีในชุมชน เป็นต้น การประชุมปรึกษาก็ประสบผลสำเร็จ ในเรื่องเศรษฐกิจครัวเรือน คือ ปัญหาปากท้องได้กลายมาเป็นความรับผิดชอบของชุมชนที่อยู่ร่วมกันต้องแก้ปัญหาร่วมกันจะแก้คนเดียวมิได้ ความเข้มแข็งของชุมชนก็เกิดขึ้นเป็นการแก้ปัญหาตามแนวพุทธพัฒนาจิตใจก่อนพัฒนาวัตถุ

หลักการการระดมทุนของสหบาลข้าว

สหบาลข้าวหรือธนาคารข้าวนี้ ท่านพระครูฯ คิดตั้งขึ้นมาเพื่อต้องการให้ชาวบ้านที่ทำนาข้าวแล้ว ไม่มีข้าวรับประทานตลอดปี เนื่องจากเมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ต้องขายข้าวใช้หนี้ค่ารถไถนา ค่ารถเกี่ยวข้าว ค่าปุ๋ยเคมี นำเงินไปใช้ชำระหนี้หมด ไม่มีข้าวเก็บไว้รับประทานจึงคิดระบบสหบาลข้าวขึ้นมาให้ชาวบ้านกู้ข้าวไปรับประทานในราคาดอกเบี้ยที่ต่ำ ดังนี้

- 1) การสมทบค่าหุ้นของสมาชิกในรูปหุ้น ๆ ละ 5 ถัง
- 2) จ่ายดอกเบี้ยในอัตราข้าวเปลือก 5 ถัง ต่อดอกเบี้ยข้าวเปลือก 1 ถัง
- 3) ก่อเจดีย์ข้าวเปลือกในเทศกาลเข้าพรรษา
- 4) การบริจาคของผู้มีศรัทธาเนื่องในงานบุญและมีความศรัทธาที่จะบริจาคในโอกาสต่าง ๆ เป็น

การจัดหาข้าวเปลือกตามเทศกาลวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

การประยุต์พุทธประเพณีเพื่อระดมทุนแก้ไขปัญหามุมชน ดังนี้

- 1) ปี พ.ศ. 2525 ทอดผ้าป่าข้าว นำไปสมทบกับสหบาลข้าว เพื่อเพิ่มปริมาณการกู้ยืมให้สูงขึ้น
- 2) ปี พ.ศ. 2525 การทำนาปรังและนาปีเพื่อกระชับมิตร เริ่มจากพื้นฐานสหบาลข้าวของคนจากหมู่บ้านต่าง ๆ ซึ่งสมัครใจเข้าร่วมกันทำนาและเก็บเกี่ยวข้าว เพื่อสะสมข้าวให้ได้จำนวนเพียงพอต่อการกู้ยืมภายหลังการทำนากระชับมิตรได้แพร่หลายออกไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ

3) ปี พ.ศ. 2533 – 2534 เริ่มโครงการปลูกข้าวปลอดสารพิษ เพื่อตัดวงจรการเป็นหนี้ของชาวบ้าน เป็นการลดต้นทุนการผลิตไปในตัวยังส่งผลดีต่อชีวิตชาวนาและสิ่งแวดล้อมด้วย โดยมีท่านพระครูเป็นที่ปรึกษามีสมาชิก 500 กว่าราย สามารถรับซื้อข้าวเปลือกจากชาวบ้านที่เป็นสมาชิกในราคาที่สูงกว่า

4) ปี พ.ศ. 2530 สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดตั้งกลุ่มสหธรรมเพื่อการพัฒนา โดยเน้นไปที่กลุ่มเยาวชน เพื่อบรมให้แนวทางการปฏิบัติให้เด็กและเยาวชนมองเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองและท้องถิ่นเป็นแกนหลักในการขยายแนวคิดการพัฒนาชุมชน

พัฒนาการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระครูพิพิธประชานาถ ที่ผ่านมาในแต่ละปีเกิดจากความมีเมตตา และสำนึกอยู่เสมอว่าเป็นหนี้บุญคุณต่อชาวบ้านที่มีอาชีพทำเกษตรกรรม จึงต้องสละแรงกายแรงใจทำทุกอย่างเพื่อให้ชาวบ้านมีชีวิตที่ดีไม่เป็นหนี้สิน ให้หลุดพ้นจากวงจรอบายมุขทั้งหลาย มีข้าวที่สะอาดบริสุทธิ์ไว้บริโภคปลอดจากสารเคมีต่างๆ ถึงจะเหนื่อยกาย แต่ก็สบายใจที่ได้พาชาวบ้านพัฒนาทางด้านจิตใจให้มีจิตที่สงบ ละจากอบายมุขให้มีความเป็นอยู่ที่ดี เสริมสร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง ด้านวัตถุสร้างถนนให้สะดวกสัญจร การบริหารจัดการสหบาลข้าวได้อย่างถูกต้อง การส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ และโรงสีข้าวชาวนาขนาดใหญ่ ที่เป็นโรงสีเกิดจากการรวมหุ้นของชาวบ้านชนบท เพื่อชาวบ้าน บริหารจัดการโดยชาวบ้าน

กระบวนการพัฒนาการงานสาธารณสงเคราะห์ชุมชน

กระบวนการพัฒนาการงานสาธารณสงเคราะห์ชุมชนเป็นกระบวนการที่เกิดจากความนึกคิดของท่านพระครูที่ต้องการให้ชาวบ้านพ้นจากสภาพความเป็นหนี้สิน ยากจนขาดแคลนอาหารบริโภคและความเป็นอยู่ที่ลำบาก สภาพจิตใจที่กระวนกระวายตกอยู่ภายใต้อบายมุข สิ่งเสพติดต่างๆ ด้วยความสำนึกที่จะทดแทนบุญคุณของชาวบ้านที่ใส่บาต ถวายอาหารทุกวันจึงมีความตั้งใจอย่างเต็มเปี่ยมที่พาประชาชนให้พ้นจากสภาพ

ที่ยากจนขาดแคลน โดยใช้หลักพุทธธรรมนำหน้าเพื่อเยียวยาสภาพจิตใจให้สงบก่อน จึงมีแนวคิดกระบวนการพัฒนาการงานสาธารณสงเคราะห์ ดังนี้

1) ใช้หลักพุทธศาสตร์นำการพัฒนา คือ การพัฒนาคนให้ใจมีศีลธรรมใน ตามหลักไตรสิกขา มีศีล สมาธิ ปัญญา และใช้วิธีพาไปปฏิบัติธรรม 10 – 15 วัน ท่านพระครูมีคำพูดอยู่ว่า “พาไปตายก่อนตาย” หมายถึง การตายจากกิเลส จากการดื่มเหล้าเมายา ตายจากการอิจฉา ริษยา ตายจากโลภะ โทสะ โมหะและตายจากขี้เกียจ

2) ให้ชาวบ้านมองคูปัญหาของตัวเองว่าเกิดจากอะไร แล้วนำเข้ารวมกลุ่มหาทางแก้ไข เช่น ทำนา แล้วข้าวไม่พอกินตลอดปี ก็คิดตั้งธนาคารข้าวขึ้นมาเพื่อให้ประชาชนได้กู้ยืมไปกิน หาเงินไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว ก็คิดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อให้เงินกู้ดอกเบียดำแทนการไปกู้ยืมธนาคาร

3) สร้างคุณสมบัติของผู้นำ กล่าวที่จะนำพาชาวบ้านปฏิบัติและพร้อมที่จะรักษาปกป้องผลประโยชน์ของชาวบ้าน โดยยึดหลักว่า “ถ้ากลัวเกิดมาทำไม เมื่อศีล สมาธิ ปัญญาเราพร้อมแล้ว เราจะทำอะไรตรงไหนก็ได้ จึงต้องเตรียมศีล สมาธิ ให้มั่นคงก่อน และปัญญาก็ตามมา มีเมตตาธรรม เสียสละหยาดเหงื่อยิ่งกว่าชีวิต ทำอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ใครจะเห็นหรือไม่เห็นก็ตาม เราเห็นตัวเราเอง คือ สร้างศรัทธาให้เกิดแก่ชาวบ้านทุกอย่างตามมาที่หลัง” (อ้างใน พระมหาพรหมมุนี, 2557)

4) มีความขยัน อดทน มั่นคง และจริงจังแม้จะถูกโจมตีด้วยข้อกล่าวหาต่าง ๆ นานา เป็นคอมมิวนิสต์ บ้าง ตั้งธนาคารเถื่อนบ้าง เป็นพระนายทุนเงินกู้ เป็นต้น

5) ปริสัญญูตา รู้จักบุคคลที่จะเข้าสมาคม พัฒนาหมู่บ้านไหน ก็ต้องเข้าหาบุคคลสำคัญในหมู่บ้านนั้น เช่น พระสงฆ์ ครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. หาข้อมูลให้พร้อมว่าในหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านมีปัญหาอะไรบ้าง

6) นำหลักพุทธธรรมและพิธีกรรมมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา โดยใช้หลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา พาไปปฏิบัติธรรมที่ป่าช้าเก่า 10 – 15 ก่อน เพื่อให้ชาวบ้านมีความพร้อม และ ประยุกต์ประเพณีทำบุญทอดผ้าป่าข้าวเปลือก นำไปสมทบสหบาลข้าว เพื่อเพิ่มปริมาณในการกู้ยืม

7) เน้นใช้กำลังคนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการสร้างงานและมีความชำนาญในการทำงาน เรียกว่าสหบาลคน คือ การรวมพลังคนระดับมัณฑลในการพัฒนา มีผู้ใหญบ้านครู พระสงฆ์

8) ก่อตั้งกลุ่มเครือข่าย ขยายไปยังหมู่บ้านต่างๆ สิ่งใดที่เป็นประโยชน์ท่านพระครูยินดีที่สนับสนุน ภายหลังการรวมกลุ่มพระสงฆ์เรียกว่า “กลุ่มสหธรรมเพื่อการพัฒนา และเป็นแกนนำกลุ่มเสขิยธรรม” เป็นการรวมตัวของพระสงฆ์ที่มีอุดมการณ์เดียวกัน

พระครูพิพิธประชานาถ ท่านเป็นพระนักพัฒนาที่ยึดหลักพุทธธรรมของพระพุทธเจ้ามาเป็นแนวทางในการทำงาน โดยนำเอาไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นตัวนำ ผูกอบรมคนให้มีศีล สมาธิ ในตัวพร้อมแล้ว ปัญญาก็ตามมาที่หลัง เป็นวิธีการที่ชาญฉลาดจะทำงาน ต้องพัฒนาคนให้มีจิตสะอาด ภายหลัง

และใจสว่าง จะเข้าพัฒนาชุมชนไหนต้องรู้จักบุคคลในชุมชนนั้น ๆ ด้วยการนำเอาบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ มาออกความคิดในการพัฒนาให้ถูกต้องตามความต้องการของชาวบ้าน และนำบุคคลเหล่านั้นไปปฏิบัติธรรม เพื่อขัดเกลาให้เข้าใจสภาวะที่แท้จริงในการดำรงชีวิต ยิ่งกว่านั้นยังชักชวนให้พระสงฆ์ออกมาพัฒนาหมู่บ้านและอบรมเยาวชนให้รู้จักสามัคคีในชุมชนของตนเองและเป็นคนดีของสังคม

อุดมการณ์การพัฒนาการงานสาธารณสงเคราะห์ชุมชน

พระครูพิพิธประชานาถ ทำงานสาธารณสงเคราะห์ด้วยใจที่บริสุทธิ์ที่มีความต้องการให้คนในชุมชนมีความสุขทางกายเกิดความสุขทางใจ ท่านมีใจรักในการทำงานสาธารณสงเคราะห์ยินดีเสียสละแรงกายแรงใจเพื่อชุมชนให้มีความอยู่ดีกินดีมีอนาคตและปลอดภัยจากสารเคมีที่เจือปนอยู่ในอาหารที่ใช้รับประทาน และปราศจากโรคภัยไข้เจ็บที่เบียดเบียน ท่านพระครูมีอุดมการณ์ดังนี้

1) ท่านพระครูมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาเพื่อหมู่บ้านท่านเคยกล่าวไว้ว่า “เราจะช่วยชาวบ้านแล้วใครจะมาดูตืดเลือดไม่ได้ อาตมาขอมตาย บอกชาวบ้านตรง ๆ สงสารชาวบ้านอาตมาไม่กลัวใครแต่กลัวที่สุดคือชาวบ้าน ความยากจน นี่สิน ตัวนี้ชาวบ้านทุกข์ยากที่สุดแล้ว” และท่านได้กล่าวถึงเหตุผลที่เป็นห่วงชาวบ้านว่า

ชาวบ้านเลี้ยงเรามา ชาวบ้านเป็นทรัพยากรของประเทศ ชาวบ้านเป็นญาติของเราเป็นมนุษย์เหมือนเรา มีชีวิต ต้องการความสุข ต้องการความสบายเหมือนกัน ต้องการอิสรภาพเหมือนเรา เราน่าจะช่วยเขาในเมื่อเขายังเดินไม่ได้ ในความนึกคิด ในการศึกษาเล่าเรียนน่าจะช่วยเขาก่อน ตราบใดที่เขายังมีชีวิตดำรงอยู่ในโลกจะได้ยิ้มสบาย บุญก็เกิดขึ้นกับเรา

ความมีอุดมการณ์ที่มั่นคงหนักแน่น เป็นพระสายปฏิบัติกัมมัฏฐานจึงเป็นแรงผลักดันให้ท่านทำงานงานเพื่อชุมชนอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย และสนุกในงานที่ท่านอยู่ ส่วนงานพัฒนาที่เกิดขึ้นกับหมู่บ้านท่าสว่างในภายหลัง เป็นผลสืบเนื่องมาจากพื้นฐานงานพัฒนาของท่านพระครูที่ได้ทำเอาไว้เป็นบรรทัดฐานที่ดีแล้ว

2) ใช้หลักธรรม “ศรัทธา” ของชาวบ้านเป็นพื้นฐานสู่การพัฒนาการงานสาธารณสงเคราะห์ พระสงฆ์ในชนบทโดยทั่วไปแล้วมีบทบาทเป็นที่พึ่งของชาวบ้านทั้งทางกายและใจมีมาตั้งแต่อดีต เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชาวบ้าน วัดเป็นศูนย์รวมของความสามัคคี ชาวบ้านจึงเคารพนับถือพระสงฆ์เป็นผู้ทรงศีลมีเมตตาธรรมสูงกว่าคนธรรมดาทั่วไป ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์กล่าวว่า “ประชาชนมีความต้องการและมีความผูกพันกับวัดมากที่สุดและพบว่าวัดในฐานะตัวแทนสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมไทยมีหน้าที่สงเคราะห์ประชาชนทางด้านจิตใจโดยเป็นผู้ดำเนินการรักษาความเรียบร้อยการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์” (ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, 2542)

ดังนั้นหากพระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นในเรื่องใดก็ตาม ย่อมได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน ด้วยมีความคิดว่าขนาดพระสงฆ์ยังลูกมือทำงานเพื่อชุมชนแล้วเราชาวบ้านจะนิ่งดูได้อย่างไร คงเป็นบาปตกนรกในชาติต่อไป ในการนำชาวบ้านพัฒนาควบคู่กับหลักการทางศาสนาเป็นข้อดีอยู่ว่า สามารถพัฒนาทางจิตใจ

ควบคู่กับการพัฒนาด้านวัตถุ และมีการพัฒนาทางกายภาพ พระครูพิพิธประชานาถใช้ภาวะความเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ นำทำกิจกรรมการพัฒนาหลาย ๆ อย่างด้วยการใช้หลักพุทธธรรมนำหน้า งานสำเร็จลุล่วงไปได้

3) การแก้ปัญหาที่เป็นความจำเป็นของชุมชน ปัญหาเหล่านี้ในยุคก่อน ๆ อยู่ในความดูแลของทางราชการ มึงงบประมาณลงมาจำเพาะแต่เรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่ครอบคลุม ในระยะแรกของการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์นั้น ท่านพระครูพิจารณาความจำเป็นขั้นมูลฐาน คือ การถนนหนทาง การคมนาคมไม่สะดวก มีหลุมบ่อตลอดเส้นทาง ช่วงเข้าฤดูฝนอาศัยภาวะผู้นำความเป็นพระสงฆ์ได้พาพระสงฆ์ สามเณรและชาวบ้านทำถนนใหม่ขึ้นมา การสัญจรก็สะดวกรวดเร็ว ถนนสายไหนคดโค้งไม่สวยงาม ก็ขอปิดหนทางที่ดินของชาวบ้านที่มีที่ดินติดเขตแดนกัน ตัดถนนให้เป็นสายตรงสวยงามและดูเป็นระเบียบ ซึ่งงานนี้ได้รับความร่วมมือจากเจ้าของที่เป็นอย่างดี งานที่ทำทลายความสามารถอีกงาน คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตพัฒนาอาชีพของชาวบ้าน เช่น รวมกลุ่มกันซื้อปุ๋ยจากตลาด อดก. ได้ในราคาต่ำ การทำสหบาลข้าวเพิ่ม ความมั่นคงทางอาหาร การตั้งสหกรณ์ร้านค้า ตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ธารรงค์ปลูกข้าวปลอดสารพิษ พัฒนาปลูกข้าวอินทรีย์ และมีโรงสีข้าวเป็นของชุมชน พัฒนาการงานสาธารณสงเคราะห์ท่านยึดปัญหาความจำเป็นของชาวบ้านในชุมชนเป็นหลัก และเอาหลักธรรมมาประยุกต์ให้ชาวบ้านได้เอาไปประพฤติปฏิบัติโดยใช้ธรรมะนำหน้าในการพัฒนา ดังนี้

1) ใช้ธรรมนำการพัฒนา โดยเน้นการพัฒนาจิตใจในการพัฒนาด้านวัตถุ ด้วยมีความเชื่อว่า “จะพัฒนาอะไรก็ตาม ต้องพัฒนาที่จิตใจเขาให้ได้ก่อน ต้องทำให้มีศีลธรรม ด้วยการนำไปอบรมวิปัสสนากรรมฐาน คือ ล้างจิตใจให้สะอาดเสียก่อน แล้วจึงค่อยพัฒนาด้านอื่น เหมือนปราบวัชพืชก่อนลงมือทำนา

2) ชาวบ้านมีความเคารพนับถือท่านพระครูอยู่เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงทำให้การประยุกต์หลักธรรมลงสู่ชุมชนเป็นงานที่ง่าย ถึงแม้ว่าท่านจึงจะหลักวิธีการที่หลากหลายในการประยุกต์หลักธรรมสู่จิตใจประชาชน เช่น การเทศน์หรือการแสดงธรรม การรณรงค์ การฝึกอบรมที่สำคัญการทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี กิจกรรมพัฒนาที่สามารถสอนคุณธรรมไปในตัว เป็นต้น ทำให้ชาวบ้านได้รับธรรมะที่ซึมซับทั้งทางตรงและทางอ้อม ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ว่าจะใช้หลักธรรมข้อไหนมาใช้เพื่อขัดเกลา เช่น ไตรสิกขา ขัดเกลาความโลภ โกรธ หลง อริยสัจ 4 เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาให้ตรงจุด อิทธิบาท 4 การทำงานสู่ความสำเร็จโดยยึดหลักพึ่งตนเอง และมีความสุจริต หลักธรรมและวิธีการเหล่านี้ได้นำมาซึ่งความสำเร็จของงานพัฒนาที่เป็นจุดเด่นการทำงานที่ประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องมีหลักธรรมเป็นตัวประสานระหว่างคนที่เข้ามาร่วมพัฒนา เพื่อหล่อเลี้ยงจิตใจ หากปราศจากธรรมะก็ยากที่จะมีการเสียสละเพื่อชุมชนตนเองได้ ผู้ที่ทำงานต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต ในเบื้องต้นทุกโครงการ ประเด็นนี้ท่านพระครูพิพิธประชานาถให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก หากมีความทุจริตคดโกงการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ก็ไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การพัฒนาคนให้มีความไม่ประมาทด้วยสติปัญญา ดังที่พระพุทธพจน์คุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2541) กล่าวไว้ว่า

“พระพุทธเจ้าต้องการให้เราพัฒนาคนให้ไม่ประมาทด้วยสติปัญญา คือ โดยที่มีสติตามระลึกเท่าทันต้นตอต่อเหตุการณ์ มีอะไรเกิดขึ้นที่มีผลกระทบต่อชีวิต สังคม ศาสนา ก็ไม่นิ่งเฉย ไม่ปล่อยปละละเลย จับเอามาตรวจดูว่า เรื่องนี้เกิดขึ้นแล้วจะมีผลดีหรือผลร้าย ถ้าจะเป็นผลเสีย ก่อให้เกิดผลความเสื่อม ก็รีบแก้ไขป้องกัน อันไหนจะก่อให้เกิดผลเจริญก็รีบทำ พระพุทธเจ้าทรงสอนหลักความไม่ประมาทไว้นั้นเป็นหลักธรรมที่สำคัญที่สุด เปรียบกับรอยเท้าช้าง”

การพัฒนาชุมชนของพระครูพิพิธประชานาถเน้นให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ จนเกิดกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ตามมา โดยอาศัยหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นต้นว่า ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ความเสียสละ ความสามัคคี มองเห็นประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชน คณะกรรมการทำงานต้องมีความอดทนมุ่งมั่นที่จะทำงานและต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ ยึดหลักอิทธิบาท 4 เป็นที่ยึดเหนี่ยวเป็นพลังขับเคลื่อนไป ส่งผลให้งานพัฒนาชุมชนรุดหน้าและแผ่ขยายไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ ให้แต่ละหมู่บ้านมีเศรษฐกิจชุมชนยั่งยืนได้ ต้องคุณธรรมประจำใจด้วยการใช้วิธีการประยุกต์หลักธรรมเข้าสู่จิตใจของชาวบ้าน

รูปแบบการประยุกต์หลักธรรมเข้าถึงประชาชน

ชาวบ้านในตำบลท่าส่วงในอดีตนั้น มีปัญหาในการครองชีพ ปัญหาครอบครัว เกิดจากมีหนี้สิน ข้าวไม่พอกิน เงินทองไม่พอใช้ เป็นต้น ท่านพระครูฯ สำนวณในอดีตที่ผ่านมาว่าชาวบ้านทำอะไรจึงมีปัญหาหนี้สิน เพราะสิ่งที่เขากระทำนั้น ผิดพลาดในการดำเนินชีวิตที่เกิดจากความโลภ ความหลง ความไม่รู้จักพอ คำนิยมฟุ้งเฟ้ออวดร่ำอวดรวย โดยลืมนึกถึงหลังว่าเป็นชานาที่ยากจน ท่านพระครูฯ เรียกประชุมชาวบ้านยกปัญหาที่เกิดขึ้นมาพูดในที่ประชุมหาทางแก้ปัญหาด้วยการตั้ง “สหบาลข้าว” แก้ปัญหาปากท้อง การกู้หนี้มีสินที่ดอกเบี้ยแพงเกินไป ฟังแต่คนอื่น ชุมชนอ่อนแอ

ในปัจจุบันปัญหาเรื่องเศรษฐกิจปากท้อง ปัญหาครอบครัวกลายมาเป็นความรับผิดชอบของชุมชนร่วมกันทั้งหมด มีปัญหาร่วมกันแก้ปัญหาดีกว่าแก้ปัญหาคนเดียว ส่งผลให้ชาวบ้านแก้ปัญหาปากท้องได้สำเร็จ ด้วยการกู้สหบาลข้าว ด้วยการช่วยเหลือกันและกันชุมชนมีสภาพที่เข้มแข็งมากขึ้นเป็นการปัญหาชาวบ้านตามวิธีพุทธ คือ พัฒนาคนหรือพัฒนาจิตใจก่อนพัฒนาวัตถุ พระครูพิพิธประชานาถ ใช้วิธีการพาประชาชนฝึกอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานเรียกว่า “พาไปตายก่อนตาย” คือ ตายจากอบายมุขที่เป็นตัวทำให้ชาวบ้านยากจนหากินไม่พอเลี้ยงปากท้อง เป็นการเตรียมความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ และมีความอดทน คือ สะอาดด้วยศีล สงบด้วยสมาธิ และสว่างด้วยปัญญา สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้นต้องปฏิบัติธรรมวิธีเดียวเท่านั้น ถือได้ว่าท่านพระครูพิพิธประชานาถใช้หลักธรรมถูกกาลเวลาและถูกสถานที่

1) การพาชาวบ้านไปฝึกปฏิบัติธรรมในป่าช้าเก่า ต้องการให้ชาวบ้านได้ฝึกปฏิบัติธรรมให้จิตสงบเป็นสมาธิช่วยผลักดันให้ชาวบ้านมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีศรัทธา คือ ความเชื่อความเลื่อมใสในคุณพระรัตนตรัยและมีวิริยะ คือ ความเพียรใส่ใจจะเดินจงกรมจะทำอะไรก็เอาใจใส่ กำหนดรู้ มี สติ คือ ความระลึกได้กำหนดอยู่ทุก

สิ่งทุกอย่าง อย่างไม่ประมาทปฏิบัติต้องรู้สภาวะธรรมเหล่านั้น สติเป็นตัวสำคัญ มีสมาธิ คือ ความตั้งใจมั่น เอาใจใส่จดจ่อกำหนดมีสติรู้อยู่อาการเคลื่อนไหว ก่อปัญญา คือ รู้ทันสภาวะอารมณ์กำหนดรู้ว่าถูกหรือผิด (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) การปฏิบัติดังกล่าวเป็นการพัฒนายกระดับจิตใจของตนเองให้พ้นจาก อบายมุขและปฏิบัติธรรมให้มีศีลธรรมประจำใจ ชักชวนให้ชาวบ้านหญิง ชายหนุ่มสาวหนุ่มสาวเพื่อรักษาศีล เจริญสมาธิ นำไปสู่การเจริญปัญญา ลดทิวฏฐิมานะหรือความโลภของตน เสียสละทรัพย์บางส่วนสิ่งที่ตนมีอยู่เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น จิตใจที่สะอาดอ่อนโยนนำไปสู่การพัฒนาอย่างอื่นต่อไปได้ โดยท่านพระครูมีปรัชญาของการพัฒนาว่า “ถ้าพัฒนาจิตใจไม่ได้ ก็อย่าไปทำอย่างอื่นเลย ทำขึ้นมาแล้วก็ถูกทำลายหมด”

2) ใช้วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือวันธรรมดาที่มีชาวบ้านมาทำกิจกรรมหรือทำบุญที่วัด ทั้งเป็นรายบุคคลหรือเป็นหมู่คณะ ทั้งในวันออกวัดเทศนาสั่งสอนชาวบ้าน สอดแทรกหลักธรรมที่สอดคล้องวิถีชาวบ้าน อบรมชี้แนะให้เลิกจากอบายมุขที่เป็นหนทางแห่งความเสื่อมของชีวิต ชักชวนทำโครงการต่าง ๆ เช่น สหบาลข้าว สหกรณ์ร้านค้า เป็นต้นสร้างสัมมาอาชีพการงานด้านเกษตรอินทรีย์

3) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและพัฒนาชุมชนเป็นรูปธรรมได้เห็นกับตา สัมผัสได้ด้วยมือ ทั้งต่อหน้าพระสงฆ์และฆราวาสด้วยจริยาวัตรที่งดงาม มีเมตตาเป็นที่ตั้ง ทำอะไรมุ่งมั่นจริงจังไม่ท้อ ถึงแม้ว่าจะมีอุปสรรคปัญหา ก็ใช้หลักธรรมแก้ไขสำเร็จลุล่วง ท่านเป็นพระนักพัฒนาอุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและชุมชน

4) พัฒนาพระสงฆ์ให้มีการศึกษาปริยัติและปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ประพตนิเทศให้เป็นที่พึ่งของชาวบ้าน ท่านพระครูยังอาสาเป็นแกนนำกลุ่มเสขิยธรรม ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ของพระสงฆ์ระดับประเทศ เพื่อกระตุ้นปลุกจิตสำนึกให้พระสงฆ์ทั่วประเทศมีจิตอาสาเป็นพระนักพัฒนาในชุมชนของตนที่อาศัยอยู่

5) ทำกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมสามารถสอนหลักธรรมให้เข้าถึงชาวบ้านได้ โดยยึดหลักเมตตากรุณาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เมื่อมีแล้วต้องช่วยกัน มีพอกินต้องแบ่งปัน ด้วยการบริจาคข้าวของตนเองให้มาเป็นของส่วนรวม เสียสละเวลาทำถนนหนทาง ทำนากระชับมิตรเป็นการฝึกการเสียสละและความอดทน เห็นประโยชน์ส่วนรวม

6) งานพัฒนาชุมชนต้องใช้หลักธรรมที่หลากหลายสอดแทรกให้เข้าถึงประชาชน เช่นการเข้าค่ายฝึกอบรม การเสวนาดูงาน ออกเยี่ยมสมาชิก สลับหมุนเวียนตามสถานที่ต่างๆ โดยมีการสอดแทรกธรรมะอยู่เสมอ นี่เป็นกระบวนการประยุกต์หลักธรรมของท่านพระครูพิพิธประชานาถ

การทำงานพัฒนาชุมชนนั้นเป็นงานให้สังคมต้องเสียสละ ตลอดระยะเวลาผ่านไปผ่านมา ประชาชนคนไทยให้ความเคารพศรัทธาในพระพุทธอย่างสูงยิ่ง พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งในสังคมไทย จนยากที่จะแยกออกจากกันได้ ภาพที่เราเห็นจนชินตาคือภาพของพระสงฆ์ออกรับบิณฑบาตในยามเช้า การประกอบพิธี สงฆ์ที่หน่วยงานราชการจัดขึ้นในวาระสำคัญ ๆ วัดวาอารามที่มีอยู่ทั่วทุกชุมชน พระสงฆ์และองค์กรสงฆ์ได้รับความเคารพนับถือเป็นอย่างสูง พระสงฆ์นอกจากจะมีจริยาวัตรที่งดงามตามพระธรรม

วินัยแล้ว ท่านได้ใช้สถานะของวัดและสงฆ์ช่วยเหลือสังคมอีกมากมายหลายประการดังนี้ ปัญญา ดาบพลหาร กล่าวไว้ว่า บทบาทของพระโดยเฉพาะพระในชนบท เช่น บทบาทที่ช่วยเหลือสังคม อันนี้ไม่ใช่บทบาทใหม่แต่สิ่งใหม่ คือ การอบรมถวายความรู้ในเทคนิคต่างๆ ที่ช่วยให้พระปฏิบัติบทบาทเดิมได้ดีขึ้น ขยายความรู้ของพระเพื่อให้พระมาเล่นบทบาทนี้ดีขึ้น

สรุป

พระครูพิพิธประชานาถ ตัดสินใจเปลี่ยนวิธีการพัฒนาใหม่ โดยการอบรมปฏิบัติธรรมกรรมฐาน เรียกว่า "กรรมฐานเพื่อการพัฒนา" เพื่อให้ชาวบ้านรู้จักความอยาก ความต้องการของตนเองที่เกิดขึ้น ไม่มีที่สิ้นสุด พร้อมทั้งสอนให้ดับหรือทำลายกิเลสตัณหาให้ตายไป เมื่อชาวบ้านสงบนิ่ง มีปัญญาเห็นความทุกข์ของตนเองขึ้นต่อไปคือ การแก้ไขปัญหาระดับกำลังชาวบ้าน วัดถูกลืมของต่างๆ มาพัฒนาหมู่บ้านโดยเล็งเห็นถึงความสงบสุขจะไม่เกิด หากชาวบ้านยังขาดแคลนในปัจจุบันนี้ จึงมีความคิดที่ตอบแทนด้วยการงานพัฒนาการงานสาธารณสงเคราะห์ประโยชน์ให้ชาวบ้านได้มีอาชีพการงานและได้รับประทานข้าวที่ปลอดจากสารพิษ มีข้าวได้รับประทานตลอดทั้งปี ด้วยการตั้งสหบาลข้าว ตั้งร้านค้าสหกรณ์ ให้ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยยึดหลักพัฒนาคนให้มีศีล สมาธิ และปัญญาก่อนแล้วจึงพัฒนาด้านวัตถุ งานสงเคราะห์การพัฒนาจิตใจ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นการฝึกอบรมให้จิตเป็นสมาธิมั่นคง ไม่หวั่นไหวฟุ้งซ่าน มีความตื่นตัวในการทำงาน มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข รู้ และเข้าใจเรื่องราวปัญหา รวมถึงวิธีแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้อง การพัฒนาจิตใจของประชาชนเป็นสิ่งที่สำคัญประการแรกที่พระสงฆ์ต้องดำเนินการก่อนเสมอ เพราะเป็นการเผยแผ่หลักธรรมโดยตรง พัฒนาการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์มุ่งเน้นไปที่ตัวบุคคล พัฒนาคณะก่อนที่จะพัฒนาวัตถุ โดยเน้นฝึกอบรมจิตใจให้สะอาด สงบ และสว่างด้วยปัญญา และให้การศึกษาด้านจริยธรรม และให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์การช่วยเหลือเบื้องต้นและที่เป็นถาวร เพื่อให้ชาวบ้านพึ่งพาตนเองได้ ด้วยตระหนักถึงความสัมพันธ์ที่กระหว่างพระสงฆ์กับสังคมซึ่งมีมาแต่โบราณ อย่างไรก็ตามพระสงฆ์ในปัจจุบันไม่สามารถนิ่งอยู่ได้ พัฒนาการงานสาธารณสงเคราะห์ ประเภทอื่นๆ เช่น การสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล สะพาน ถนน ที่เป็นงานอุบิโศก บริโศกช่วยเหลือประชาชนมิได้ขาดได้ปฏิบัติตามโบราณจารย์ที่ปฏิบัติไว้เป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้ชาวบ้านได้ต่อสู้ในการประกอบสัมมาอาชีพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2540.) *คู่มือการบริหารจัดการวัดฉบับย่อ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. (2542). *การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ*.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ พุสฺสธมฺโม). (2548). *สารภาค 15*. กาญจนบุรี: สำนักพิมพ์ธรรมเมธี
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 12).
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2541). *รู้ไว้เสริมปัญญาและพัฒนาคน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนา
ของธรรมสภา.
- พระมหาบัว ปิยฐานโณ. (2549). *การจัดระเบียบสังฆมณฑล*. นนทบุรี: รุ่งโรจน์การพิมพ์.
- พระมหายรรยง สุรปญโญ. (2557). *กระบวนการวิธีประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ใน
สังคมไทย*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- ไพบูลย์ เสี่ยงก้อง. (2544). “หลักการบริหารวัด” วัดพัฒนา 44. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิทยากร เชียงกุล. (2547). *พัฒนาการแบบยั่งยืนกับการแก้ปัญหาคนจน*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์
พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน).
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2541). *หัวใจพระพุทธศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่
ที่ 2). กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย